

Д-Р М. ЯРЕМКО

ПРАВОСЛАВІЄ І СВІТОВА
рада церков

1956

ВІННІПЕГ, КАНАДА

diasporiana.org.ua

СЛОВО ВІД АВТОРА

Про Світову Раду Церков написано багато книжок і статей в усіх чужих мовах, а головно в мові англійській. Це свідчить про важливість і актуальність цієї церковної організації. На жаль, в українській мові досі нічого не вийшло на цю тему. Ця мала брошурка, це перша скромна спроба познайомити ширший загал українців з цією важливою світовою церковною організацією. Автор глибоко вірить, що в недалекому майбутньому ця організація знайде велике число своїх прихильників і між українцями. Світова Рада Церков не є політичною організацією, але вона не виконала б свого завдання, коли б під її впливом не змінилася б світова політика. Ця організація сьогодні вже має велике значення для українських емігрантів в Європі, головно між автокефалістами.

Як прийшло до видання цієї брошури?

У 1955 році одна англійська громада запросила мене з відчitem про Східну Церкву. Я насикоро приготовив реферат на тему "Відношення російської православної церкви до Світової Ради Церков в роках 1948-1954". Після цього інші англійські церковні організації запрошували мене з цим рефератом. На прохання редактора "Канадійського Ранку" паст. Ів. Роберта-Ковалевича я переклав цього реферата на українську мову і він друкувався на сторінках "Канад. Ранку". Реферата я трохи поширив, додавши окремий розділ про У. Е. О.

Зустрівшись із головним зарядом Злученої Церкви в Торонті, я намагався, щоб Злучена Церква перебрала на себе кошти друку цієї брошури. Своє прохання я мотивував тим, що чимало читачів висловили бажання мати цей матеріял окремою книжкою. Злучена Церква познайомилася зо змістом цієї праці і я був переконаний, що вона напевно буде фінан-

Д-Р М. ЯРЕМКО

**ПРАВОСЛАВІЕ І СВІТОВА РАДА
ЦЕРКОВ**

1956

ВІННІПЕГ, КАНАДА

Printed by
The Christian Press, Ltd., Winnipeg, Canada

Передмова.

Шукаючи за документами приїзду до Канади, випадково натрапив я на мале свідоцтво закінчення курсу англійської мови в Ляєфі, Німеччина. Курс цей був зорганізований “Світовою Допомогою Церков З.Д.А.” прикінці 1947-го року. Одноразовий курс був три місяці, де навіть у позашкільних годинах не можна було вживати іншої мови, окрім англійської. Директором цієї школи була пані проф. Кузів з Мюнхену. Учасниками курсів були “Д. П.” усіх національностей і всіх віроісповідань. По закінченні цього курсу, учасники його мали право навчання англійської мови по емігрантських таборах. Хто був більш щасливий попадав за перекладача до американських чи англійських установ і таким чином допомагав своїм братам у різних справах. Я особисто працював при Канадійській Еміграційній Місії у Мюнхені, як перекладач, аж до моєго виїзду до Канади 1948-го року. Згадую про це тут для того, щоб підкреслити заслуги і допомогу Світової Ради Церков, яку вона тоді виявляла всім тим, що опинилися на еміграції й коротали своє життя в таборових злиднях.

Думаючи про це, я пригадав собі, що так я, як багато інших українських пасторів закінчили свої теологічні студії коштом і стипендіями фонду Світової Ради Церков, яка мала свій головний осідок у Женеві, Швейцарія. Ди-

ректором цього фонду був д-р Адольф Келлер з Цюріху. Із такими безпосередніми зв'язками в минулому із Світовою Радою Церков, зовсім зрозуміло, що я почиваюся до обов'язку бути їй вдячним, а при тому бажаю дещо й більше сказати з історії постання цієї великої і добродійної організації християнських церков. Поки прийду до цього, хочу підкреслити ще один факт, який є в зв'язку з моїм посереднім відношенням до Світової Ради Церков. В Європі я був пастором Реформованої Церкви. У Канаді є Злучена Церква, яку я вважаю за найближчу до ідеї Світової Ради Церков, бо поєстала вона із трьох конфесійних церков: Методистської, Конгресіональної і Пресвітерянської. Згадані церкви майже є такі самі, як були Реформовані Церкви в Європі. А це багато заважило в моєму рішенні прилучитися до Злученої Церкви Канади. До цього ж, я вважаю, що ми, українці, як поневолена нація, не повинні дозволити собі на жодні релігійні й конфесійні міжусобиці і непорозуміння, а тим самим ще більше себе роздроблювати національно. Навпаки, ми повинні зберегти єдність і вирозуміння одні одних не тільки в політичному, але й у релігійному угрупованні. Світова Рада Церков стремить до співпраці всіх церков і конфесій. І сама ідея Світової Ради Церков повинна нас дечого навчити, а ще більше ми, українці, без огляду на наші релігійні різниці, на наші “історичні” і “національні”

церкви повинні якнайбільше знати про Світову Раду Церков і з нею якнайтісніше співпрацювати і її ідеї популяризувати, та користатися нею духово й політично.

1. Короткий перегляд Світової Ради Церков.

19-те століття ввійшло в історію церкви, як століття місійних здобутків у всьому світі. 20-те століття, мабуть увійде до церковної історії, як століття боротьби і змагань за унію і злуку всіх християнських церков і конфесій під омофором і лише однієї Голови всіх церков — Ісуса Христа, нашого Господа. 20-те століття, це століття **екуменічного руху**.

Століття поміж собою є розділені тільки математичними числами, та життя і розвій у них пов'язані нерозривними нитками. Одна характеристична подія в минулому столітті, стає генезою дій в майбутньому. Теперішнє є, або наслідком минулого, або підложжям майбутнього. Ця взаємна залежність історичних подій, дає історії значення і зрозуміння розвитку цивілізації. У такому самому відношенні стоять ці два рухи: місії і екуменічний напрямок 20-го століття. Є вони дуже близько споріднені з собою, а кожне для себе є тим звеном у нерозривному ланцюгові історії. Тому, коли б не було місійного запалу і посвяти, який спалахнув у всіх церквах 19-го століття, ми не могли б

сьогодні й думати про зродження і потребу злукі поміж цими самими церквами. Іншими словами, — екуменічний рух виріс із підложя місій. Без мно-
гонадійних вислідів місій в чужих країнах сьогодні ніхто не почував би по-
треби про з'єднання церков.

Із цим коротким генетичним стверд-
женням, насувається таке питання: як
Світова Рада Церков започаткувала
своє існування? Як це сталося, що май-
же всі протестантські церкви і деномі-
нації (приблизно 30% з усіх християн
світу) та деякі православні церкви “ри-
зикнули” зійтися разом? Що спонука-
ло делегатів цих різних церков винести
рішення, після того, як вони з’їхалися
разом в Амстердамі, Голяндія в 1948 ро-
ці, що **“хочемо залишатися разом”?** І
лише шість років пізніше після Амстер-
даму скликано ще більш імпозантне
зібрання в Еванстоні, З. Д. А в 1954 ро-
ці.

Що означають слова **“Екуменічний**
рух”? Слово **“екуменічний”** походить
від грецького слова **“оїкумене”** (діє-
слово **“оїкео”**) і означає **“куля земсь-
ка”**, а **“оїкео”** визначає те саме, що
“мешкати, замешкувати”. У нашій мо-
ві можна окреслити це слово **“екуменіч-
ний”** найкраще словом **“вселенський”**
у церковному розумінні, із першими
вселенськими церковними соборами. Та
слово **“екуменічний”** стало вже втертим
виразом у нашему словнику, і це кра-
ще, коли ми засвоїмо його собі ближче.

Уже це коротке філогогічне пояснен-

ня показує на суть і завдання цього церковного руху, яке стремить до цього, щоб християни всього світу взаємно співпрацювали, взаємно себе розуміли, поважали одні одних, а згодом з'єдна-

Проповідники й пастори Укр. Евр. Церкви:
Перший ряд: Д-р М. Костів, паст. Л. Бучак, П. Яремко, Суперінг. В. Кузів, Д-р Р. Домбчевський, адвокат у Стрию (розстріляний большевиками), паст. І. Журило. Другий ряд: Паст. М. Жураківський (на засланні), В. Боровський, М. Боровський, А. Максимлюк (розстр.), В. Вінявський, Ів. Гуцуляк. Третій ряд: Т. Бурко, Т. Семенюк (розстріл.), Т. Довгалюк (розстріл.), А. Зaborовець, Л. Красюк, Ів. Барка.

лися в одну Вселенську Церкву. Емблема Світової Ради Церков найкраще зображує принципи цієї організації. Є це кругла печатка, на якій видніє земна куля, а посередині її — хрест на човні, який пливє на бурливому морі... Кругом

першого колеса напис: “Світова Рада Церков, а в другому колесі розміщене грецьке слово “ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ”. Ця емблема служить також як офіційна печатка цієї світової організації.

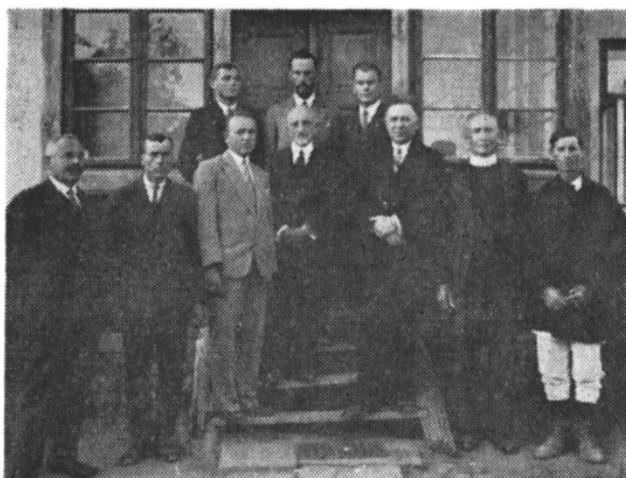
Сама Світова Рада Церков повстала, щебто взяла свій початок на з'їзді церковних делегатів з усього світу в Амстердамі 22 серпня 1948 р. Але не треба забувати, що підложжя під цей рух були покладені яких 150 років тому, тоді, коли всі церкви зацікавилися місійною працею серед інших народів світу. Кожна протестантська і католицька церква почали висилати своїх місіонерів у всі закутини світа. Кожна церква, чи то денонація намагалася здобути більше числа “навернених” поган. Було дуже багато так, що одна церква закладала свою місію й розпочинала успішну працю. Після цього, в тому самому місці з'являлася інша церква і наново “навертала” навернених уже до Христа поган. Це, розуміється, принесло багато непорозумінь та труднощів у духовній праці серед тих примітивних народів, які почали питати себе і своїх місіонерів, чи корисно це для них бути ще більше поділеними між собою тоді, коли вони й так уже багато витерпіли через клясову сегрегацію в своїй старій вірі? І тут, на жаль, треба сказати, що ці “примітивні” християни краще розуміли суть науки Христа, яка приносить тільки любов і спокій, ніж їхні місіонери. Згодом ролі мінялися. Нові християни

навчають і навертають своїх старих місіонерів. Навіть і сьогодні ще чути благальний і розпучливий крик християн з Індії: “Геть з вашими деномінаціями і сектами! Ми хочемо правдивого християнства!” (Більше про це напишемо іншим разом). Під впливом цих нових місійних піль і церков, ожили й старі церкви в Європі та в Африці. Забрали майже ціле 19 століття, щоб старі церкви навчились і зрозуміли, які великі труднощі вони самі собі клали під ноги своїми ж конфесійними антагонізмами, взаємним поборюванням часом дуже нехристиянськими засобами. Матірні церкви не могли залишитись байдужими на нові кличі і ситуацію, створену таки ними самими на місійних полях. І поволі одна церква за одною почали питати себе, які є вигляди на заступлення міжконфесійних міжусобиць взаємною співпрацею поміж усіма церквами, які зацікавлені місійною працею? І тоді дошкульно далося відчути, що всі церковні провідники будуть змушені створити якесь загальне інтерденомінційне тіло, яке надавало б спільні директиви для місійних робітників серед чужих народів. Це, очевидно, зближило до себе церкви і в старих християнських країнах. Це допровадило до першого скликання екуменічної конференції, яка відбулася в Единбургу, Шотландія, в 1910 році. Як наслідок цієї конференції, було зорганізовання Світової Ради Місій. Це був малий, але важливий крок до сьогоднішньої Світової Ради Цер-

ков. Ця перша конференція була скликана головно заходами місійних товариств. На протязі кількох днів ця місійна конференція перемінилася в конференцію церков із нарадами про з'єднання власних церков і взагалі, — церковної унії. Це було тільки логічне заключення цієї конференції. Перше зерно згоди і об'єднання було посіянє, а дальший час і інші організації прихильно вплинули на багатонадійний згіст і розвій перших ідей.

Тут треба згадати про дві паралельні організації між церквами: “Віра і система церкви” (“Faith and Order of the Church”) та “Життя і праця” (“Life and Work”), які сильно підсилили ідею об'єднання церков через аплікацію християнських принципів на соціальній, економічній і політичній площині життя. Далі дві сильні організації молоді У. М. С. А. та У. В. С. А., так широко знані серед українців, а головно серед спортивців під назвою ІМКА, якої головним пропагатором і першим основоположником між українцями був бл. п. інж. Антонович-Литвиненко, що недавно помер на еміграції. Не без менших заслуг у цьому напрямку залишається організація допомоги студіюючій молоді, “Студентська Християнська Організація”. Ці організації були засновані на міжрелігійній базі, і допомагали всім без огляду на віроісповідання, чи національність. Своєю працею і допомогою вони спопуляризували ідею зближення церков.

Найближчий великий з'їзд чи конференцію церков рішено скликати в 1914 р. до Констанції, Швейцарія, та на жаль, ця конференція була тільки один день, а деякі делегати були ще в дорозі до Констанції, як була проголошена **перша світова війна**. Воєнні події припинили

Перший ряд: І. Діденко (скарбник Коломийської громади), Ів. Мельничук, паст. М. Жураківський, Суперінтендент П. Скєрський (Єв. Реф. Церква в Польщі), паст. Л. Бучак, паст. П. Крат, Р. Кvasьків (з Молодятиня). **Другий ряд:** проп. В. Боровський, паст. П. Яремко і Т. Довгалюк. — Знімка зроблена в Коломиї.

всяку активність церков у цьому напрямку. Все ж таки скромні приготування до майбутньої праці поволі йшли вперед. Організація “Житя і праця” скликала свій з'їзд до Штокгольму, Швеція, в 1925 році, на якій далекозорість і широкий погляд думок місцево-

го єпископа Натааніла Сидербльома зробили велике враження на всіх присутніх. Єпископ Сидербльом був найвизначнішим проповідником цієї організації на протязі довгого часу і одним з найкращих дослідників філософії релігій. Два роки пізніше, друга організація “Віра і система” скликала свій з'їзд до Лозани, Швейцарія, в 1927 році. Вже тоді, на цих двох конференціях обох організацій, широко й широко обговорювано можливості з'єднання цих двох організацій в одне тіло. Ще десять років йшли переговори поміж цими двома організаціями відносно їхнього позитивного закінчення. В році 1937 обидві організації скликали ще окремі конференції: “Життя і праця” в Оксфорді, Англія, а “Віра і система” Единбурзі, Шотландія. І обидві ці конференції винесли постанову злити себе в одну організацію під назвою Світова Рада Церков, в якій всі дотеперішні організації могли б далі автономно продовжувати своє завдання вироблення системи і метод до об'єднання всіх християнських церков, чи то шляхом наукових дискусій (соборів) чи інтернаціональною матеріальною допомогою іншим церквам. Перший великий з'їзд Світової Ради Церков мав відбутися в 1941 році. Але знову друга світова війна перекреслила плани церковної організації. Проте організація, як така, не марнувала часу. Велися дальші приготування до найближчого з'їзду. В міжчасі “Допомогова Акція Церков” робила все, що мог-

ла, щоб полегшити долю і терпіння воєнних полонених, та емігрантів з Німеччини, а потім усім скитальцям по тaborах у Західній Європі. Велику увагу звернено на відбудову розбитих церков, які найбільше потерпіли від воєнних дій.

Не можна промовчати і моральної допомоги німецьким церквам у їхній боротьбі проти націвського режиму.Хоча ці дві держави, Англія й Німеччина, були в війні між собою, але християнські церкви цих країн перебували в єдності і в молитві одні за одних. Виявилося, що справді ѿ “ворога можна любити”. Коли арештовано одного лютеранського єпископа, то для нього і для його одновірців найбільшою моральною підтримкою було те, як одна жінка передказала йому, що вона чула по радіо з Англії (слухати радіо з Англії під час війни в Німеччині було заборонено під карою смерті), що англійський єпископ у церкві прилюдно молився зо своєю громадою за його життя. Тут не пошкодить згадати і за можливості впливу на хід політичних подій через таку Світову Раду Церков. Якимсь чудом німецький визначний пастор Дітріх Богнгоффер, продерся через німецький кордон і дістався до Швеції, під час війни. Він старався через шведського єпископа зміни політичних і мілітарних дій на фронтах. Вкінці Гестапо арештувало таки Богнгоффера і, потримавши його два роки у всяких в'язницях і концлагерях, дня 15 квітня 1945 року, на наказ

Гімлера розстріляло його напередодні закінчення війни. Німецька церква, як протестанти, так і католики, були за часів Гітлера сильно переслідувані. Місійні організації не могли більше підтримувати своїх церков на місійних полях. Німецькі лютеранські місійні церкви були віддані на поміч інших церков, інших віроісповідань. Цей факт парадоксальний, бо він був витворений не церквою, а політичними умовами гітлеризму. Але він багато допоміг до формування загальної опінії про можливість об'єднання церков. Церковна ситуація в Німеччині та її спротив проти нацистського терору докинула свою важливу цеголку до будови Світової Ради Церков, яка **остаточно оформилася в Армстердамі 22-го серпня 1948 року.**

На цю конференцію прислали своїх делегатів понад 160 деномінацій і церков із 43 держав світу. Всі ці делегати від імені своїх церков заявили на майбутнє “залишатися разом”. Вибрано п'ять президентів Ради й ухвалено створити Центральний Комітет, який щороку мав би відбувати свої засідання у різних країнах світу. Головний з'їзд Світової Ради Церков повинен відтепер відбуватися кожного п'ятого року.

Найближчий такий з'їзд, другий з черги відбувся в другій половині місяця серпня 1954-го року в Еванстоні, ЗДА. Число церков і деномінацій на цьому з'їзді багато зросло від остан-

нього з'їзду. Всіх членів деномінацій приєдналося до Ради Церков 172 з 54 різних країн світу. Головною темою того з'їзду було мотто: "Христос — надія світу". Учасники цього останнього з'їзду оповідають, що вони просто не можуть передати людськими словами сво-

Пок. Пастор Іван Бодруг

їх вражень; усі вони стверджують, що головною силою цього з'їзду була сила Духа Святого. І один ясний висновок з цього з'їзду, — для безпосередніх його учасників і для всіх християн у світі, — що є можливість знайти спільну мову, зрозуміння одні одних, не див-

лячись на релігійні розбіжності. Накінець кожний знає і вірить, що є лише одна невидима церква, якої головою є Сам Спаситель Христос, а всі видимі церкви, це тільки різниця форм у почитанні Одного Бога, Одного Христа і Одного Духа Святого.

Усім протестантським проповідникам і організаторам Світової Ради Церков дуже залежало і залежить на тому, щоб хтось не змішав цього екуменічного руху з “Панпротестантською” організацією, але щоб Світова Рада Церков насправді була вселенською, де б усі християни з усіх церков, — протестанти, католики і православні, — могли до неї належати, могли вільно висловлювати свої думки й бажання та знайшли користь і благословення з спільногого перебування разом. Тому приготування в цьому напрямку були тяжкі і вимагали від організаторів “святої терпеливості”. Головний секретар д-р В. А. Візрт Гуфт не завів організації в її сподіваннях, щодо його здібностей в переговорах.

Їшли довгі й терпеливі переговори з Римом. На жаль, Рим відморився від усякої співпраці й відмовив свою участі у Світовій Раді Церков. Останній декрет папи заборонив усім зацікавленим католикам брати будьяку участі у конференції. Розуміється, від Риму того і треба було сподіватися, але не можна забути, що між католиками є визначні провідники, які абсолютно погоджуються з ідеями й напрямком екуменіч-

ного руху. Важче є зрозуміти і виправдати відмову співпраці південно-американських баптистів і лютеран Мізурського Синоду. Також дивне і незрозуміле ставлення було славного Билли Грегам, який працює на користь усіх церков і якого до себе запрошують усі церкви. Все ж таки сам він відмовився брати участь в конференції, хоча потім і вислав великого букета чудових роз президентам Світової Ради Церков...

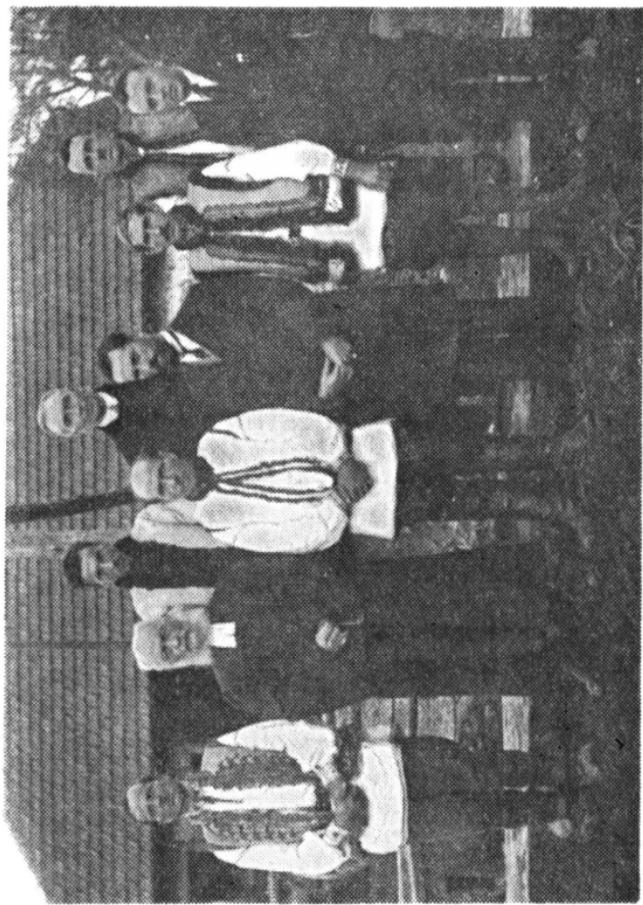
Можна було сподіватися більшого числа делегатів з церков Азії й Східньої Європи, коли б ці частини світу не були під чоботом комуністичного режиму. Протестантська церква в Китаї була заступлена своїми представниками на конференції в Амстердамі в 1948 році, але в Еванстоні їх уже не було... Також не було делегатів від російської православної церкви, ні в Амстердамі, ні в Еванстоні, але про це буде мова далі.

2. Православні церкви за межами Росії.

Православних церков за межами Росії залишилося, на жаль, дуже мало. Це: стара православна церква в Сирії, Етіопії, Греції, Єгипті, та православні церкви на еміграції. Всіх православних на світі є 25% із загального числа християн. Більша частина православних є тепер під комуністичною Росією, а поза Росією, коли б зібрали їх усіх разом, то числом вони не були б більші, як, напр., православні в Болгарії чи в малій

Румунії. Але сила християн не в числах.Хоча як мало є православних, але в Світовій Раді Церков вони відиграють велику роля.

Як уже вище було зазначено, організатори Світової Ради Церков змагали до цього, щоб помилково хтось не трактував Світової Ради Церков як виключно протестантської організації, або щоб не утотожнювали її тільки з англо-саксонським світом. Тому й організаторам Світової Ради Церков залежало на тому, щоб і православні ввійшли до цієї світової християнської організації. З другого боку, православним також залежало на тому, щоб бути членом Світової Ради Церков. Православна церква, коли її головний патріярх опинився під магометанською Туреччиною, часто була переслідувана. Окрім того вона бідніла матеріально, а при тому треба знати, що православна церква здавна була здана на допомогу інших християн. Коли російська православна церква пишалася матеріальним добробутом, а також політичною підтримкою московського царя, тоді всі східні патріярхи, чи то з Костянтинополя, чи з Антіохії, чи з Олександриї радо мандрували до Москви за грошовою допомогою. Таким чином Москва купувала собі всі права і першенство для свого митрополита, якого потім проголошено московським патріярхом. Після зміни конституції по більшовицькій революції в Росії, було багато причин до близької і щирої співпраці православних з екуменічним ру-

Пістинь біля Косова: Д-р Гантенбайн (Швайцарія) і паст: П.
Яремко, М. Жураківський і П. Краг з членами: громади

хом. Правда, між цими двома напрямками християнства є глибокі догматичні різниці, але вони не стояли на дорозі до збереження теплої християнської атмосфери між цими двома групами. Спільно, православні і протестанти, працювали для добра Світової Рари Церков від самого початку. Тепер один з п'ятьох її президентів є православний митрополит Атанагорас з Тиятейри. До 1951-го року становище це займав патріарх Германікос, який був й одним з основоположників цього екуменічного руху.

Найбільша частина православних, це — слов'яни, які, на жаль, тепер під більшовицькою окупацією. А цей факт, цебто імперіалістична політика російського уряду вистачає, щоб вяснити собі зміну щиріх і теплих відносин православних до екуменічного руху, до Світової Ради Церков. Головно це видно серед православних у Болгарії, Румунії і в Югославії. Коли ці держави були самостійними і церква мала там повні права і волю, тоді вона стояла в близьких і щиріх відношеннях до екуменічного руху. Сьогоднішнє протилежне відношення, розуміється, є диктоване православною “матушкою-церквою” Росії.

По першій світовій війні, коли більшовицька революція заволоділа Росією, $\frac{2}{3}$ православних були зліквідовани. Тоді, власне, Костянтинопольський патріарх Германікос, з чистої християнської солідарності, видав енцикліку-по-

слання, в якій апелював до всіх християнських церков, щоб створити т. зв. “Лігу Церков”, як забороло проти сили кумуністичного **антихриста**. З того видно, що православний патріярх з Костянтинополя був перший, який зрозумів силу і вагу єдності християнських церков. Він уважав, що це одинока сила, яка може стати проти російського комунізму. Всі інші православні церкви зо своїми патріярхами пішли слідами Костянтинопольського патріярха. То му, вже на першій конференції церковної організації “Віра і система”, яка відбулася в Женеві 1920-го року, було 18 делегатів від східних православних церков. Трьох із цих делегатів залишилися на конференції другої паралельної церковної організації “Життя і праця”, яка мала свій з'їзд у цьому самому місті. Професор Гамількар Алівіатос з Атен і професор Степан Жанков із Софії були першими пропагаторами екуменічного руху серед своїх вірних. Обидва вони поклали багато праці над тим, щоб ознайомити західні церкви із значенням православної церкви на Сході. І хоча дуже багато вони зробили в цьому напрямку, але багато ще залишилося недокінченого. Тому західний світ потребує далі мужів, які допомогли б йому пізнати історію і сучасне положення православних на Сході, а особливо щодо російської православної церкви.

З хвилиною, коли ті церкви після другої світової війни опинилися під впли-

вом Советського Союзу і в обіймах “матушки-церкви” Москви, їхнє відношення до екуменічного руху охололо. Видно це з різних відгуків, які приходять до нас зпоза “залізної заслони”. У протилежність до Світової Ради Церков вони думають про утворення “вселенського” руху, розуміється, не вільного, але підпорядкованого Москві...

3. Московське православіє і Світова Рада Церков.

Хто хоча трохи знає історію православної церкви в Росії, той знає, що ця церква в минулому, а тим більше тепер, є відмінною від інших православних церков на Сході. Церква в Росії завжди була політичним знаряддям в руках імператорів, царів і інших диктаторів. Цим вона й стала типічною московською церквою. Своє справжнє московське обличчя вона може легко сковати перед іншими православними вірними, але перед іншими церквами, чи націями, груба московська маска спадає з неї. Це найлегче видно з її відношення до Світорої Ради Церков.

На протязі того часу, як організовувався екуменічний рух і робив перші свої кроки, російська православна церква офіційно не існувала, а коли й існувала, то лише в катакомбах, в підпіллю. Комуністична революція 1917-го року потрясла православною церквою до самих її підвалин. Церква змущена була заплатити велику ціну, пройти жор-

стокі “чистки” за її співпрацю з царями. І хоча подібна доля зустріла й всі інші церкви в Росії, то все ж таки українська церква була першою, яка прочуняла після перших сильних урадів. Церкви інших націй, напр., українці, грузини, армяни та ін. намагалися створити свої автокефальні церкви. Через те вони бажали позбутися “материнської” опіки російської церкви. По смерті останнього московського патріярха Тихона (1925) дуже мало чути про спробу опору російської церкви проти більшовицького режиму. Також ніяких нема спроб на переорганізування цієї церкви. Інші ж нації продовжували цей спротив, а навіть духовно відроджувалися аж до 1928-го року.

Положення російської православної церкви стало ще більш жалюгідним, коли Сталін перебрав владу в свої руки. Сталін хоч і колишній студент богословії в Грузії, дослівно змів усі церкви з лиця землі, а залишки віруючих загнав у катакомби. Такий стан продовжувався аж до 1941-42 років. Вибухла німецько-більшовицька війна. Сталін за цей час мабуть краще вивчив російську історію і відкрив факти, що російська церква на протязі довгих віків вірно служила всім імперіалістичним ідеям московських царів. Так чому ж не скористати і Сталінові з такої служби? І Сталін відновлює московський патріярхат у 1942 році. У Москві був скликаний “великий собор”, на якому “одноголосно” був вибраний на

патріярха Сергій, приготовлений заздалегідь на це становище. В суті ж московська церква не змінилася. А різниця є тільки в тому, що вона тепер не дістає матеріальної допомоги від держави, хоча й виконує ще більше важку службу державі, як колись. Церква мусить разом існувати з антирелігійними організаціями, які, розуміється, фінансуються державою. Виконуючи свою лояльність комуністичному урядові, церква від самого початку змушенна була допомагати Сталінові в усіх його політичних замірах. Тому, разом з більшовицьким кличем "Пролетарі всіх країн, єднайтесь!", церква була примушена також голосити: "Всі православні слов'яни, єднайтесь з московською матушкою-церквою!" І так запряжено російську церкву до комуністичного воза, який вона мусить тягнути з усієї сили. Але це нічого нового і нічого дивного в сторії російської церкви. Така координація церкви з державою, це історична традиція в Росії. Насправді ж православна церква стратила свою волю і правдиве обличчя тоді, коли насильно перенесено митрополичий престол з Києва до Москви, за часів Івана Калити в 1320-му році. До цього часу це була українська православна церква, а тому вона й могла заховати свою незалежність. З хвилиною, коли київський митрополит Петро під натиском Москви перенісся туди, від тоді перервалася незалежність православної церкви в Україні.

Святочний похід Укр. Евр. Реф. Громади в Коломиї з нагоди її 10-ліття. 1935 р.

Під час війни проти німецької армії, церква гаряче кликала віруючих до російського патріотизму і до самопожертви в обороні “родіни”. Крім цього, хоча як увесь народ був стиснений всіма державними позичками, бондами, сама церква також була на утриманні цього збіднілого і виснаженого народу, але московський патріярх потрапив видушити останні гроші з віруючих і закупити для держави 25 танків марки “Сталін”. Цю колону воєнних танків з великою пишною “посвячено”, названо іменем московського героя Димитрія Донського і передано для армії, як вияв лояльності православної церкви. За таку вірну службу, церква одержала деяку обмежену “волю”, хоча б рівні права з антирелігійними товариствами. Потім були закриті антирелігійні товариства, а особливо союз безбожників, але, розуміється, цей крок був зроблений для замилення очей Заходові. Сміливо можна сказати, що ця церква дістала повну “волю” для скасовання інших автокефальних церков поміж “меншими братами” Радянського Союзу. Повною свободою тішилася нова московська церква тоді, коли “навертала” близько 5 мільйонів українців на московське православ'я з греко-католизму. Зовсім вільно почувалася ця церква тоді, коли переконувала інші церкви про повну релігійну “волю” в Радянському Союзі й коли пропагувала унію всіх слов'ян, мовляв: “ми всі тої самої віри”... Нова московська церква висилювалась у по-

літичній праці, а “батько” Сталін злобно собі посміхався під вус. В останніх роках московський патріярх і його синод погоджувалися з комуністичним урядом у всіх спільних обвинуваченнях західних держав, як “воєнних злочинців і підпалювачів війни”. Так, московський патріярх вніс обвинувачення до Служби Безпеки Об’єднаних Націй проти “американської агресії в Кореї” і проти “нелюдських знущань і винищення миролюбного населення в Кореї американською авіацією”. Нова російська церква взяла на себе широке пропагування “миру” і постанова большевицької конференції в Штокгольмі.

Як довго комуністи потребують церкви для своїх політичних цілей, так довго ця церква може заховати якусь маленьку волю. Але коли церква виконає свою працю, то нова хвиля переслідування заливає її. Іншими словами: “Мурин зробив свою роботу, мурин може відійти”.

Говорити про будь який зв’язок російської церкви із західніми церквами, поки вона була в підпіллю неможливо. Справа ясна, що переслідувана церква в Росії не мала жодного зв’язку з закордоном. Західні церкви скрізь організовували молитовні Богослуження, а в Україні тоді люті шалів голод, викликаний Москвою в 1933 році. Деякі церкви з Америки й Канади висилали туди своїх пасторів з візитою, але це були тільки звичайні екскурсії. І наш редактор “Канадійського Ранку”, пастор

Ів. Роберт-Ковалевич одного разу мав нагоду в 1934 р. виїхати з групою канадських пасторів і учителів з візитою до Совєтів.

Деякі близькі зв'язки пороблено щойно під час другої світової війни. Деякі люди, фальшиво поінформовані, бажають приписати відновлення російської церкви впливам на Сталіна західних аліянтів. Таке думання неправильне. Справа церкви, це була внутрішня справа самого Сталіна. Аліантам же ходило про зовнішні воєнні фронти. Зрештою, не аліанти диктували Сталінові, а Сталін аліантам, бо про це тепер свідчать документи оголошені з Ялти.

По закінченні другої світової війни, провізійний комітет Світової Ради Церков вирішив увійти в зв'язки з московським патріярхом. Російській православній церкві було запропоновано вислати своїх делегатів до Праги в 1947 році на зустріч з делегатами Світової Ради Церков. Ці делегати разом мали переговорити можливості участі російської православної церкви на конференції Св. Р. Церков, яка незабаром мала зібратися в Амстердамі в 1948 р. На жаль, російський патріярх не вислав своїх представників до Праги, тільки виправдався листовно, що не був ще до того належно приготованим. Обширніша відповідь і пояснення від патріярха вплинула до канцелярії генерального секретаря Св. Ради Церков щойно в березні 1948 року, яку в скороченні подаємо:

“Дозвольте мені подякувати Світовій

Раді, через Вашу особу, за ласкаве за-
прошення російської церкви взяти
участь в екуменічному русі. Ми хочемо
поступати згідно Вашого прохання, і
дамо свою остаточну відповідь на Ваше
запрошення не пізніше місяця квіт-
ня”.

Але обіцяної відповіді довго не було
і не було жодного пояснення.

У тому самому часі російський патрі-
ярх поробив деякі заходи, які самі за
себе найкраще на світлюють відношення
патріярха до екуменічного руху. Мос-
ковський патріярх скликав свою влас-
ну “вселенську” конференцію всіх пра-
вославних церков з усіх країн на день
8-10 липня, 1948 року. Конференція ця
мала бути в Москві. Для цього прийш-
ла добра нагода, бо Москва вирішила
відсвяткувати 500 річницю утворення
російського патріярхату в Москві. Але
правдива мета цього “собору” була
проголосити московського патріярха
першим вселенським патріярхом всієї
православної церкви. Бути першим пат-
ріярхом між православними церквами
на Сході, означає те саме, що бути дру-
гим “папою” для всіх православних.
Титул “вселенського патріярха” досі
прислуговував лише патріярхові в Кос-
тянтинополі, як найстаршому патріяр-
хові на Сході. Всі православні церкви
“добровільно” вислали своїх делегатів
на цю конференцію до Москви. Пред-
ставники від таких православних цер-
ков були у Москві: Грецької, Антіохій-
ської, Олександрийської, Грузинської,

сербської, болгарської, румунської, албанської, армянської, чехословацької й польської. Я. Г. Нікольс, автор книжки “Еванстон: інтерпретція”, на ст. 21 пише таке: “З”їзд цей не був екуменічним з’їздом православних, та все ж таки чимсь найближчим до екуменічного руху на протязі століть”.

Варто було б запитати, якими мотивами керувалася російська церква скликаючи цю конференцію? В традиції російської церкви і її народу, а ще більше серед її монархів є глибоке переконання, що Москва це “третій Рим”. Спочатку російська церква, а також українська були під духовною юрисдикцією костянтинопільського патріярха. Коли ж Костянтинополь упав під навалою турків при кінці 15 століття, а російський монарх Іван III оженився з сестрінцею грецького Палеолога, Софією й проголосив себе царем Росії, тоді Москва почала уважати себе за одиноку остою й захисницею всіх православних на Сході. Костянтинопольський патріярх був безсилий, щоб на це зареагувати, а Іван III, скориставши з цього, оголосив московську митрополію незалежною від Костянтинополя. Так Москва, через політичні ускладнення у сусідніх державах і через оженення царя з наслідницею візантійської держави, стала “третім Римом”. Це мало далекосягаючі наслідки на розвій російської ментальності і психології.

1589-го року тимчасовий російський цар Борис Годунов, за услуги і поміч,

яку він одержав від православної церкви у боротьбі за царський престол, іменував тодішнього московського митрополита Йова першим російським патріярхом. За гроші одержали росіяні згоду й від інших патріархів на цей вирішальний крок в історії російської цер-

Сидять: Пані М. Жураківська, паст. П. Яремко і паст. Л. Бучак. Стоять: пастори: М. Жураківський, П. Крат і І. Максимюк

кви. З цього часу російська церква ще голосніше почала проповідувати, що тільки вона є правдивою церквою серед православних на Сході, і що вона є просто наділена Божою волею і провидінням провадити не тільки всі право-

славні церкви, але керувати всім християнським світом. Такі ідеї православна церква на протязі 500 літ вбивала до голови російському народові. Як бачимо, всі імперіялістичні ідеї комунізму в Росії не є чимсь новим. Вони виходять з психіки росіян, з того, що творила сама церква на протязі століть. Так само й сьогоднішня протирелігійна боротьба комуністів не є чужою для душі російського інтелігента. Є це тільки продовженням диких нападів на віру Христову різних Бєлінських та Бакунінів. Просто люддя затримує свою віру, пересякнути поганством та шаманізмом і радо хилить свою голову перед своїми жерцями-митрополитами чи патріярхами. Тому й не диво, що церква знайшла довір'я в своєму народі. Слов'яни взагалі дуже скильні до месіянізму свого народу. Через це й почулися голоси, що Москва це — “третій Рим”. На четвертий же Рим “больше нет места”...

Навівши цей короткий історичний нарис російської церкви, не буде важко зрозуміти, чому московський патріярх відмовився брати участь у конференції Світової Ради Церков в Амsterdamі, а потім в Еванстоні. Якщо Москва вважає себе тим “третім Римом”, то чого тоді їм заходиться з іншими вселенськими рухами, коли ж вони і самі потраплять скликати “екуменічний” з’їзд? Світова Рада Церков хай краще поклониться і віддасться Москві. А згодом Св. Р. Церков може стати “четвертим Римом”, де за думкою росіян “нет

больше мєста на четвъйортий Рим". Такі думки можна вичитати між рядками листа, якого московський патріарх вислав генеральному секретареві Світової Ради Церков, зладженого на конференції, чи синоді в Москві 1948-го року. Ось текст резолюції в скороченні:

"Беручи під увагу теперішню ситуацію, наша конференція голов і репрезентантів усіх Автокефальних Православних Церков, помолившись щиро про присутність Духа Святого, вирішила: поінформувати Світову Раду Церков у відповідь на запрошення, яке ми одержали, щоб узяти уділ в Амстердамській конференції, як члени, що всі національні православні церкви, які беруть участь у теперішній конференції є змушені відмовитися від участі в екуменічному русі, в теперішній його формі".

Страх московського патріарха в часі московської конференції, що СРЦ може проголосити себе "четвертим Римом", відбувається ще більше на конференційних дискусіях, поки була ухвалена повища резолюція. Ці дискусії зраджують цілковите незрозуміння цілей і завдання СРЦ. Наведемо дещо з книжки єпископа Д-ра Белла із Чічестер п. н. "Царство Христа". На сторінці 65 читаємо:

"Аргументи під час цієї дискусії є відзеркалені в передмові цієї резолюції. I так 1/ вони очеркують ціль екуменічного руху, висловлену в створенні Світової Ради Церков, яка прикінці доведе до зорганізування "Екуменічної

Церкви", яка розминулася б з ідеалами християнства і з метою Христової Церкви, як її розуміє православна церква (цебто російська). 2/ Вони говорять про створення формaciї "Екуменічної Церкви" при помочi і засобах соцiальної і полiтичної активностi, і тим здoбути iнтернацiональний вплив на iнших. в/ Вони стверджують, що екуменiчний рух, у теперiшнiй формi, за скоро стратив вiру у можливостi унiї церков в одну Святу, Католицьку, Апостольську Церкву. г/ Жалiє, що вiд 1937 до 1948 року не було жодних дискусiй на тему унiї Церков на дoгматичному і конфесiйному пiдложжi. д/ Вкiнцi вiдкидає зредуковання умов i домагань унiї до звичайного визнання Христа, як нашого Господа".

Звiдки конференцiя в Москвi довiдалася про цi перекрученi факти екуменiчного руху i Свiтової Ради Церков? Чи через Духа Святого, чи через МВД? В кожнiм випадку, московський патрiярх Олексiй обiцяв дати свою вiдповiдь СРЦ не пiзнiше мiсяця квiтня. Ale ця вiдповiдь прийшла щойно 1-го серпня 1948 року, якраз на два тижнi перед конференцiєю в Амстердамi. Довгий перiод мовчання був гiршиi, нiж тяжкi переговори з Римом. Ця мовчанка не мало дiлала на нерви органiзаторiв СРЦ, тримаючи їх увесь час в непевностi. Вкiнцi ця бомба вибухла i замiсть того, щоб християн на сходi зблизити, вона тимбiльш розбила добri взаemнi вiдношення. Одночасно з цiєю резолю-

цією і прелімінарними дискусіями, патріярх доручив ще й листа до генерального секретаря, в якому описує умовини конференції в Москві, відсеперовує свою церкву від будької участі в СРЦ і застерігає, що коли б навіть були якісь росіяни на екуменічній конференції, чи православні інших народів, він з ними не може мати нічого спільного. Цим останнім застереженням патріярх хотів навіть заборонити православним росіянам на еміграції брати участь в конференції в Амстердамі. Свого авторитетного листа патріярх закінчує так: "Все ж таки наша відмова не означає, що ми перестаємо цікавитися дальшими поступами і активністю екуменічного руху. Російська церква не стратила віри і певності в можливість унії з нею будь якої християнської конфесії чи тіла. Російська церква готова залишатися в безпосередньому зв'язку з ними, з метою бути посередником між Світовою Радою Церков. З огляду на це просимо в майбутньому інформувати нас про працю Світової Ради Церков, посылати нам відповідну літературу, звіти всіх з'їздів і конференцій і всі інші матеріали."

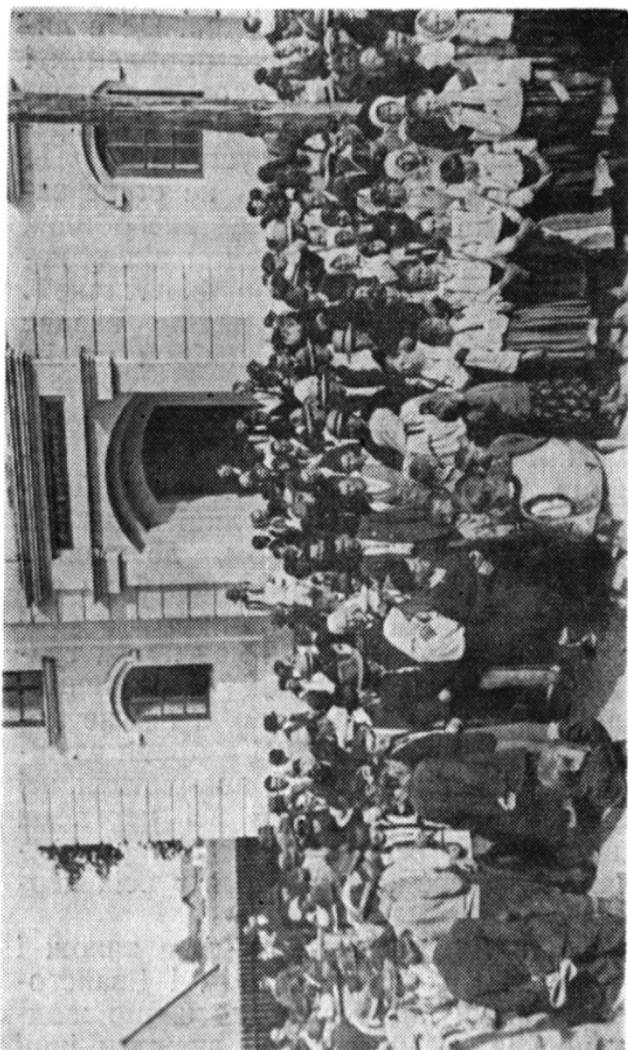
Мабуть Світова Рада Церков виконає це прохання, коли вона не є жодною комісією секретів атомової бомби...

Хто хоча частинно обізнаний з методами і принципами комуністичної пропаганди, той легко може знати, чому московський патріярх відмовився взяти участь в конференції в Амстердамі. Ми,

яким доля судила піznати більшовицькі методи, розуміємо напрямок і рецепти большевицької пропаганди Молотова, чи Хрущова. Майстри ці зроблять з “білого чорне, а з чорного біле”.

Щоб оправдати повищий факт, постараймося вияснити собі, чим на ділі є Світова Рада Церков. На з'їзді Центрального Комітету тієї ж Ради, який щороку відбувається десь в іншій частині світа, в 1950 р. він відбувся в Торонто, на якому я був, як гість. На тому засідані було таке рішення: “Світова Рада Церков не є якоюсь супер-церквою цебто цервою пануючою. Це не є підприємство унії. Вона побудована на спеціальній концепції церкви, чи доктрині, чи характері церковної унії. Рада не припускає і не вимагає, щоб церква, яка стала членом СРЦ трактувала свою власну концепцію церкви, тільки як релятивну” (Кінгшіп оф Крайст, ст. 87). На сторінці 75 цієї самої праці читаємо: “Спеціальну увагу звернено в конституції СРЦ на охорону її від всякого припущення, ніби Світова Рада Церков мала б контролювати, надавати закони іншій церкві. СРЦ пропонує тільки свою пораду і приготовляє можливості спільної акції в справах спільніх інтересів. Вона заперечує всяку думку, що ніби то вона хоче стати тією церковною структурою, незалежною від усіх церков, які прилучилися до СРЦ, або що вона намагається стати структурою, яка б домінувала над іншими при помочі адміністративної централі-

Частина походу Укр. Св. Ред. в Коломиї з нагоди 10-ліття громади.

зациї своєого авторитету". Іншими словами, СРЦ відмовляється бути "третім чи четвертим Римом" у розумінні московської православної церкви. Це є лише дорадче тіло у спірних проблемах і у спільних акціях всіх церков, залишаючи кожній церкві її доктринальні і конфесійні переконання ненарушимими. Це значить, що православний не стане зараз через це лютеранином, але обидва можуть дещо навчитися один від одного і цим злагодити своє фанатичне заскорузле жало, яке радше завдає біль, замість Христової любови поміж близькими.

У Лонді, Швеція, цей самий Центральний Комітет в році 1952 знову устійнив, що "головним завданням Комісії є вирвати церкви з ізоляції одна від одної і привести їх разом, де жодній церкві не ставиться домагання бути нелояльною, або йти на компроміс у своїх переконаннях. СРЦ не має права творити формулів і приказувати іншим церквам, що вони повинні, а що не повинні робити. Праця СРЦ є праця служниці всім церквам, щоб прочистити всі непорозуміння, вияснити всі перепони і виготовити всі рапорти для розглянення й залагодження справ у всіх церквах".

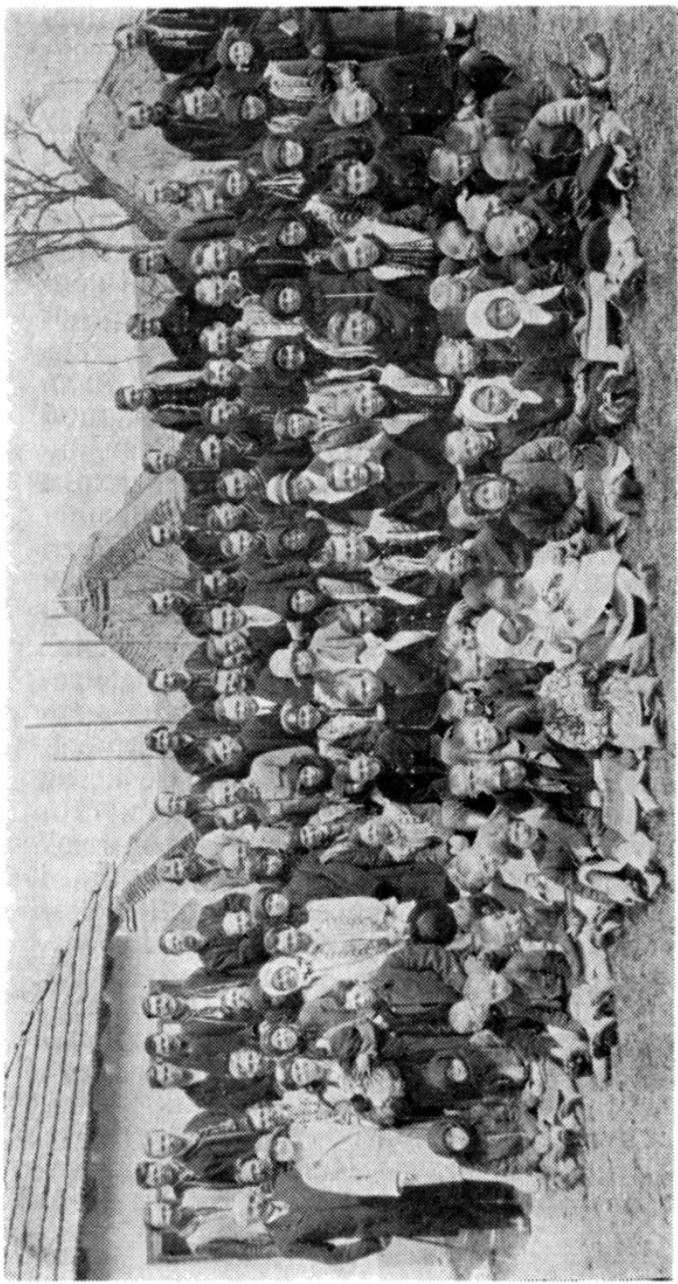
Як бачимо, в Амстердамі, а також і в періоді між Амстердамом і Еванстоном, завжди підкresлювалося, що жодна церква не має права вважати інші церкви за основно фальшиві, чи неповні. І мимо цієї ясної лінії, російська

церква таки мала застереження й упередження до СРЦ. Московський патріярх писав 1948 року, що “теперішня форма” СРЦ була перешкодою, що московська церква не взяла участі в конференції в Амстердамі. Коли б ця “форма” була “формою” московської церкви, тоді не залишилося б жодної “форми” інших церков. Коли ця “форма” не була ще ясно скристалізована перед Амстердамом, то після Амстердаму вже не було до нїї жодних сумнівів. Але московська церква не взяла уділу і в Еванстонській конференції в 1954 році.

Не менш цікавим буде для нас запізнатися також з реакцією інших православних церков, які брали участь у московській конференції 1948-го року. Поперше Костянтинопольський патріярхуважав своїм першим обов'язком скликати таку конференцію, а не Москва. Костянтинопольський патріярх все ще вважає себе “головою” православних на Сході, згідно з історичною традицією. На бажання царя, Москва відірвала ся від юрисдикції Костянтина. Беручи з релігійного боку, претенсії на оснунання московського патріярхату є більш легендарні, видумані і не сходяться з історичною дійсністю (Шапка Мономаха,—це українська традиція, шлюб Івана III з грекинею,—це особиста справа царя, а не церкви, і т. ін.). З того часу, коли митрополита в Москві затверджував не Костянтинопольський патріярх, а московський цар, між Москвою і Костянтинополем усе була па-

пружена ревалізація. Патріярх відчував глибоке пониження своєго авторитету. Та часами був матеріально залежний від московського царя. Тому патріярх з Костянтинополя висилав своїх делегатів на конференцію до Москви 1948 року і доручав їм брати участь тільки в церемонії святкування 500-ліття, а не в нарадах конференції. Провідники ж інших православних церков, а між ними патріярх Олександрій Антіохії були учасниками і парад і нарад. Розуміється, брали в цьому також чинну участь і церкви Балканських держав. Матеріальна жебраниця східніх патріярхів у Росії багато допомогла утворенні незалежного московського патріярхату. Це історичний факт. Окрім цього, ця хапчivість і жадоба грошей дуже характерна східнім народам, а головна причина — матеріальна нужда.

З тої причини, що патріярх Костянтинополя заборонив своїм делегатам брати участь у дискусіях московської конференції, не обійшлося без того, що московський патріярх і конференція осудили Костянтинопольського патріярха. Можемо бути певні, що коли б цей патріярх не був під охороною магометанів-турків, а під владою православних москалів, то він давно замовчав би, а непорозуміння між Костянтинополем і Москвою перемінилося б у найбільшу “згоду”. Церковний уряд в Росії, разом з усіма іншими установами працює на “виконання й перевиконання норм”.

Українська єв. реформована Громада у Підгайчиках 1937 року зо своїм пастором Л. Бучаком

Вище було згадано, що на цій московській конференції були представники із Балканських держав, які колись, як були самостійними, брали живу участь в екуменічному русі. Чому ж вони не поінформували правильно московський синод про ціль і завдання Світової Ради Церков? Чому ж тоді такі перекручені, неправдиві інтерпретації концепції СРЦ, винесені у наведеній резолюції?

Справа коротка і ясна. Вони не мали права забирати голосу в дискусії, щоб подати правдиві інформації про завдання екуменічного руху, в рамках якого вони колись так широко і вільно працювали. Навпаки, вони всі як один, були змушені підписати резолюцію проти Світової Ради Церков. Таким чином московська конференція “одноголосно” відкинула Світovу Раду Церков, називаючи її інтернаціональною церквою, церквою західніх держав, яка має імперіялістичну владу і провід. Чи це не за традицією східніх синодів перших століть Церкви, а ще більше за “формою” сили московського “старшого брата і християнина”? Православні люди в Росії не можуть інакше дивитися на церкву, як тільки на політичне заборону, бо вони так привикли розуміти свою церкву, яка справді була і є знаряддям політичних і імперіялістичних цілей... Хто не пам'ятає русифікації менших православних братів при помочі церкви?

Історія каже, що Петро Великий скасував патріархат в Москві, а на його

місце поставив т. зв. синодальний устрий церкви, який віддав під нагляд царського чиновника в 1721 році. Від того часу аж до революції 1917 року православна церква в Росії була під безпосереднім контролем держави. І це ввійшло в традицію російського народу. А через це зрозуміло, що теперішня церква, чи то патріярша, чи синодальна, є під пильним оком МВД, під наглядом державної поліції.

Щоб ще краще висвітлити відношення московської церкви до СРЦ, наведемо тільки один факт, який постав між неросійськими православними церквами і Світовою Радою Церков у Еванстоні. Представники східних православних церков уважали за відповідне внести заяву і скерувати їхню позицію до головної теми цієї ж конференції "Христос — надія світу". Тема ця була опрацьована визначними теологами всіх зацікавлених церков. Архиєпископ Михаїл, голова делегації всіх православних церков у Еванстоні відчитав на засіданні таку заяву: "Весь підхід до проблеми унії з погляду православної церкви є неможливий. Прийняти його ми не можемо. Така унія є можливою тільки на базі тотальної, догматичної віри, яку заступала і опрацювала ще не розділена церква перших віків християнства. Вона повинна бути без жодних змін або упрощень. Далі, апостольська сукція є історичною реальністю структури церкви, і передумовою її цілості. Цілісність церкви зберігається через ці-

лість єпископату. Тому ми заявляємо, що основним нашим переконанням є те, що тільки свята православна церква повністю зберегла правдиву віру, передану їй святими".

Така заява досить приголомшуючо подіяла на тих, які вперше були на з'їзді СРЦ. Їм здавалося, що дальші наради до нічого позитивного не допровадять. Та так думали самі православні, а ще менше так не думали ті, які від самого початку працювали над конституцією Світової Ради Церков. Вони завжди твердили, що "жодна церква, ставши членом СРЦ, не є зобов'язана зрікатися, чи йти на компроміс іншій церкві в своїх доктринах переконаннях." І тому проф. д-р Бейллі спокійно і тактовно відповів: "Ми давно зрозуміли, що ми можемо задержати православну церкву в рамках СРЦ, лише тоді, коли дозволимо їй висловити свою власну думку на цю тему. Представники цієї церкви хочуть залишатися в СРЦ, і ми радо бажаємо мати їх в наших рядах. Вони погоджуються з нами у багатьох питаннях, але їм також вільно висловити своє невдоволення на деякі пункти. На таких умовах ми зійшлися разом і ми раді працювати з ними на цих умовах аж поки не знайдемо спільно ще більш з'єднаного фронту" ("Кріщен Сенчури, 22 вересня 1954 р.).

Як би не було, але цю заяву склали представники православної церкви, які віддавна співпрацювали з екуменічним

рухом. Поміж ними не було московських православних!

А тепер варто додати до цього російську месіяністичну віру в провід людства, а зокрема християн, додаймо мрію Москви, як “третього Риму”, тоді зовсім легко зрозуміти причини, через які московський патріярх відмовився взяти участь у СРЦ. Вже сама назва “православний”, цебто той, що правильно почитує Бога, для них бренить гордістю. Панує загальне переконання, що російський патріярх відмовився від участі в СРЦ з політичних причин, неприхильних їхній церкві. Частинно можна погодитися з цим міркуванням. Але з вище наведених фактів бачимо, що були й інші причини, особливо ті, які так питомі російській психіці. І вони також казали московському патріярхові знехтувати запрошенням. Мало того, вони казали відрізнитися від інших православних, навіть росіян, коли б останні погодилися на співпартію з СРЦ. А такі росіяни були, наприклад, російська православна церква на еміграції в Парижі чи в Америці, від якої на чолі делегації тієї церкви був у Амстердамі і в Еванстоні професор православної семинарії в Нью Йорку Юрій Фльоровський.

Обговорюючи становище російської церкви, не зашкодить сказати кілька слів і про делегатів із за “залізної заслони”, про яких єпископ Урбанович мав таке голосне інтерв'ю з “Вінніпег Трибюн”. Без сумніву, що ця делегація

викликала найбільше сенсаційного відгомону щоденної преси. Це ж справді сенсація, що хтось “звідтам” може подорожувати по західніх державах, хіба тільки в політичних і пропагандивних цілях. І справді, при деяких нагодах воно так і виглядало, що ці делегати хотіли використати конференцію для своїх пропагандивних цілей. Спочатку воно вважали СРЦ за арену Об’єнаних Націй, а себе в ролі Молотова чи Вишніського. Такі спроби були від одного чи двох делегатів. Однак скоро зрозуміли, що тут не місце для їхньої пропаганди. Виходить так, як і Христос сказав, що “де господар засіває зерно, там диявол вночі посіяв кукіль”. Але не можна всіх цих делегатів зарахувати до однієї категорії, хоча б навіть єпископа Дібеллюса зо східного Берліну, який в минулому мав навіть відвагу спротивитися Гітлерові. Він був делегатом від німецької протестантської церкви Східної Німеччини.

Провідником чеської делегації був проф. Д-р Громадка, та єпископ Берецькі, — провідник мадярських протестантських церков. З ним також приїхав і пастор Петро, який радо хилився до комуністичної пропаганди.

Деякі з них були і є противниками всякого тоталітаризму в тому й комуністичному. Інші запевняли про можливість співжиття з режимом “народної демократії”. Не робить різниці, що в загальному писала проти них преса, всі ці делегати були глибоко заці-

кавлені науковою Христовою та християнською солідарністю, не дивлячись на політичні перешкоди.

Мимо цього що ці делегати були мило бачені й побажані, але одне треба підкреслити, на що жодна преса не звернула уваги. Із цього всього є одна річ дуже некорисна. Відтепер комуністи в усьому світі, а головно в своїх державах можуть чванитися, що у них, мовляв, є “воля релігій”. Доказом цього є виїзд їх делегатів закордон та чинний їх уділ у релігійних нарадах у тих державах, які уважаються в СССР, як “підпалиючі війни”. Цим комуністи здобули дуже багато. Треба знати, що відношення комуністів до церков у державах-сателітах зовсім відмінне від того, яке воно в СССР. У сателітніх державах большевики застосовують більш помірковану політику супроти церкви. Але це робиться до того часу, поки вони ще непевно почиваються на цих теренах. Це й є пояснення, чому делегати із сателітніх держав могли приїхати до Америки, а до самого СССР навіть листа не можна написати до рідних. Знаємо, що на початку 1953-го року комуністи почали накладати своє пятно і переслідування церкви у Східній Німеччині, яке зараз і обірвалося після кривавого страйку і повстання німців у східнім Берліні літом того ж самого року.

Постає питання, яка майбутність Світової Ради Церков? Це в першу чергу залежить особисто від кожного христи-

янина, чи він доріс до того, щоб зрозуміти просту і ясну науку Христа: "Люби свого ближнього"... А ця заповідь має в собі любов і терпимість брата з нашої церкви, брата інакше віруючого, інакше почитаючого Бога, бо властиво всі ми віруємо в цього самого Бога, лише ми привикли почитати Його в інших формах, які створено відповідно до психіки людей.

IV. Українці і Світова Рада Церков.

З приємністю треба ствердити, що українці різних релігійних переконань поволі знайомляться з працею Світової Ради Церков. Про якісь безпосередні зв'язки з нею серед українців годі говорити, бо ж більшість українців на еміграції є греко-католицького віроісповідання, але останньо навіть серед них дается зауважити більш сміливі і самостійні ділання, незалежні від Риму. Серед православних опінія поділена. Є деякі провідники православія серед українців, що дуже близько співпрацюють з Світовою Радою Церков, або хоча симпатизують з її ідеями. На жаль, є й такі провідники православія, що ставляться до неї не краще за московського патріярха, хоча вони й користаються з її допомоги. У моїй приватній розмові з ними, я виніс таке враження, що вони радо співпрацювали б з СРЦ, коли б вони були до того офіційно запрошенні. Значить, тут глибокої перешкоди немає, як лише особиста амбіція...

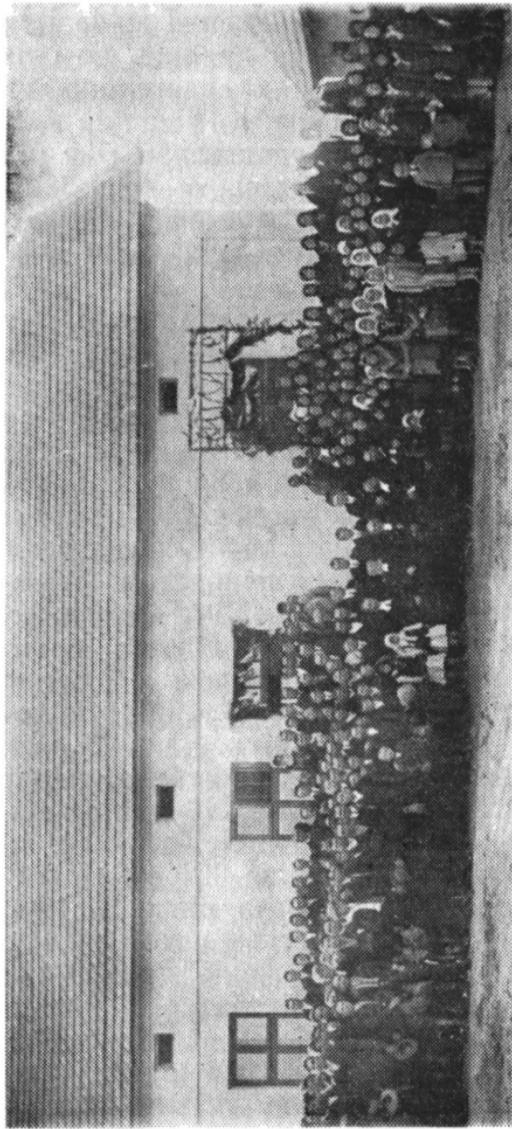
Дещо давніші знайомства і зв'язки з екуменічним рухом, а потім і зо Світовою Радою Церков дадуться легко вивести поміж малою групою протестантів, головно реформованого напрямку серед українців. Як відомо, кожна державна нація перед другою світовою війною мала свої національні Ради Церков, які підготовляли ідею екуменічного руху і співпраці. Наприклад, у Швейцарії була Національна Рада Церков, до якої входили всі протестантські віроісповідання Швейцарії. Така сама Рада була в Голяндії і в Німеччині, тепер такі Ради є в Канаді й Америці. При допомозі такої Національної Ради Церков у Швейцарії я, мій старший брат, та деякі інші українці могли закінчити свої теологічні студії в університетах Швейцарії. Двох чи трьох пасторів покінчили свої студії в Голяндії. Окрім цього, країни щі за посередництвом місцевої Ради Церков, улаштовували поїздки з метою збирання фондів на утримання цієї церкви між українцями. До Швейцарії на такі поїздки кілька разів їздив мій брат, пастор М. Жураківський (тепер на засланні в Казахстані) і пастор В. Кузів, за часів, коли він очолював цю церкву в Галичині і на Волині. Більшість пасторів та вірних по війні опнилися на еміграції і як такі не могли вислати своїх делегатів на світову конференцію щерков.

Українське Євангельське Об'єднання.

Тут треба згадати про подібну організацію до Національних Рад Церков інших народів і про таку організацію серед українців, а саме про Українське Євангельське Об'єднання (УЄО). Коли б не було тієї організації, то сьогодні не можна було б багато говорити про євангельський реформований рух серед українців.

Коли по довших роках протестантизм почав діяти в усіх течіях, формах і деномінаціях між українцями в Північній Америці і цим роздробленням на різні конфесійні групи ослаблював себе, то тоді зродилася думка серед провідників різних конфесій, створити одноцільний провід протестантизму серед українців. I так року 1922 скликано конференцію всіх представників протестантських угруповань між українцями до м. Рочестера, Америка. На цьому з'їзді був зорганізований спільній провід українського протестантизму в Північній Америці і названо цю організацію Українським Євангельським Об'єднанням. Першим і довголітнім головою цієї організації був пастор Василь Кузів, пізніший провідник Української Реформованої Церкви в Західній Україні. Гаслом цього Об'єднання було тоді: Роз'єднані по різних віроісповіданнях, — з'єднані в Об'єднанні”.

Окрім цієї ширшої, загальної мети Об'єднання, на дальших нарадах цього

Укр. євр. реф. громада у Перемилові із її новим мол. дном, 1931-32. У першому ряді: паст. Жураківський, д-р Гантенбайн Супер, Скірський, Сеньйор Роєр, паст. П. Яремко. Стоять: В. Боровський, Т. Довглюк, паст. Л. Бучак.

з'їзду в Рочестері було ухвалено дві головні напрямні цього Об'єднання, до реалізовання яких, Об'єднання мало приступити: 1/ Об'єднати духовно до співпраці всіх українських евангеліків реформованого визнання в Північній Америці, 2/ Поширити евангелизм між рідним народом в Україні, та відродити там Українську Реформовану Церкву, що процвітала там ще від часів Івана Кальвіна.

Успіхи У. Е. О., головно щодо другої точки були великі. В 1925 році УЄО виславо на Західні Землі України пасторів з Канади і Америки, а саме: Павла Крата, Василя Кузева та Лева Бучака. Це були перші піонери в розбудові Української Реформованої Церкви в Галичині, з яких найбільшу посвяту для ідеї цієї Церкви поніс пастор Павло Крат, який умер в Торонті 1952 року. Реформований рух захоплював щораз ширші круги, і то не тільки селянства, але й українську інтелігенцію. За короткий час було побудовано 20 евангельських церков, та молитовних домів, де постійно працювало 16 пасторів та інших місійних робітників. Органом цієї Церкви був часопис "Віра і Наука", яку спочатку редактував паст. П. Крат, а потім Д-р М. Костів, автор відомої книжки "Джінгісхан гряде", яка, може, одинока в світовій літературі найкраще висвітлює проблеми Азії.

Окрім того, заходами цієї Церкви був зроблений новий переклад Біблії на українську мову, якого з оригіналь-

них мов доконав був проф. д-р Іван Огієнко, теперішній митрополит Укр. Православної Церкви в Канаді.

Найкращим показчиком успіхів УЄО у відродженні Реформованої Церкви в Україні було відсвяткування 10-літнього ювілею в Коломії, Галичина, в 1935 році, в якому взяли участь тисячі українських євангеликів з Галичини і Волині. Вулицями Коломиї перейшов величавий і демонстративний похід учасників цього ювілею, в рядах якого були тоді пастори-репрезентанти народів Швейцарії, Голяндії, Німеччини і Польщі. Від часів Федъковича, Трильовського і творення "Січей", це був один з найбільших походів і демонстрацій, якого бачила в своїй історії Коломия.

На жаль, У. Є. О. не може похвалитися такими успіхами на терені Північної Америки. А велика шкода, бо коли інші народи зо своєю довголітньою протестантською традицією сьогодні творять свої Національні Церковні Ради з метою об'єднати свої деномінації, то ми, українці, тимбільш повинні зрозуміти вагу і потребу об'єднаного проводу протестантизму серед українців. Ми не можемо дозволити собі на роздроблення наших сил на всякі деномінаційно-конфесійні угрупування, які б себе взаємно поборювали.

Ширший загал українців запізнувся з діяльністю Світової Ради Церков на еміграції ще в Німеччині. Від "ІМКА" та Світової Служби Церков приїхав з Америки до Німеччини пастор В. Кузів і

працював у Німеччині для морального і матеріального добра всіх українців на протязі трьох років. Його поміч сягала так далеко, як, напр., достарчання православним церквам у Німеччині церковного кадила, яке він діставав від Ради Церков у Швейцарії. Таке кадило можна було купити в Німеччині тільки на чарному ринкові і то за дуже високу ціну. За цей час Церковна Допомогова Служба з Америки прислала вагони поживи і вбрання для німців, а потім частина цього була дана до диспозиції пастора В. Кузіва, і в його канцелярії в Авгсбурзі кожний міг дістати якийсь пакунок з поживою, який тоді був великою поміччю для голодних емігрантів. Головним завідувачем цих споживних пачок був пан М. Базюк. Ця сама Світова Церковна Служба в ЗДА урядила спеціальні школи-табори курсів англійської мови, а студенти цих курсів були виключно на утриманні цієї Служби. Різниця ж в харчах на курсах з харчами в звичайних таборах була колosalна. Можливо, що адміністрація курсів не крала харчів так, як це робилося по таборах УНРА, а потім IPO. Про ці школи я згадував коротко в передмові.

Коли тепер немає безпосереднього зв'язку із Світовою Радою Церков, то важніше є знати про її корисні впливи на українців і то серед всіх рядів і віровизнань. Ту наведу в скороченні допис з "Нового Шляху", Вінніпег, 14 січня 1955 року.

"Німеччина — З ініціативи Світової

Ради Церков 20 жовтня (1954) в Карлсруе, осідку митрополита Ніканора, відбулася зустріч представників Української Православної Церкви з представниками Церков Євангелицько-Лютеранської й інших. Метою зустрічі було взаємне зближення між цими Церквами та інформація про Українську Православну Церкву. Зустріч розпочалася в євангелицько-лютеранській церкві св. Мар-

Приїзд Суперінт. В. Кузіва до табору скитальців в Нойендетельзав, Баварія 1947 р. Проповідники з Укр. Реформ. і Лютеранської Церкви.

ка православною вечірнею, що її відправив у присутності митрополита Ніканора о. прот. Ф. Луговенко в сослуженні о. протодиякона Г. Воробця. Співав хор зложений з місцевих співаків і співаків хору "Дніпро" з Мюнхену під керуванням о. прот. І. Заяця. Після вечірні, запрошені на цю зустріч перейшли до парафіяльної залі. Тут з вступним словом до зібраних звернувся митропо-

лит Ніканор. Після митрополита слово забрав місцевий євангельський єпископ Д-р Д. Бендер, що був учасником цього-річної Конференції Світової Ради Церков в Еванстоні. Єпископ Д-р Бендер пообіцяв українцям, що перебувають на чужині, допомагати словом і ділом, бо ми всі мандрівники у цьому світі через чужу країну і всі йдемо туди, де Господь Бог висушить останні наші слози. З доповідю "Що нас розділює і що нас єднає" виступив місцевий настоятель парафії УАПЦ о. прот. Ф. Луговенко. На початку своєї доповіді він подав історію Української Православної Церкви, як Церкви, що має свою тисячолітню історію. З німецької сторони виступив з доповідлю проф. Д-р Унру на тему про зустрічі людей Сходу й Заходу. Проф. Унру, син німецького колоніста з Криму, в доповіді головним чином базувався на спогадах про свої зустрічі з українцями. Після офіційної частини відбулася чашка чаю, за якою зібрани ділилися думками й враженнями. Серед присутніх, крім вище поданих, була представниця відділу СРЦ у Штутгарті п. Рут Амслер, яка передала присутнім привітання від керівників СРЦ в Європі з Женеви і керівника СРЦ в Німеччині, далі директор Інституту Мовознавства в Карльсруе, представник Світової Федерації Лютеран з Штуттгарту, місцевий старо-католицький священик, євангелицько-лютеранське духовенство, а також представниця Оберкірхенраду Єванг.-Лютеранської Церкви п. Гамман.

З українського духовенства були ще прот. П. Дубицький — керівник Церковного Управління в Мюнхені й свящ. А. Дублянський — редактор “Рідна Церква”. Після вечері... і т. д. Місцевий щоденник “Бадіше Нойесте Нахріхтен” за 21 жовтня помістив обширну кореспонденцію про зустріч під наголовком “Зустріч з українськими християнами”, а в наступному числі подав світлину митрополита Ніканора разом з євангелицьким єпископом Д-р Д. Бендером і директором Інституту Мовознавства п. Бальдерманом...”

Я навмисне привів майже цілий допис про зустріч, щоб цим самим показати гарний і поважний тон канадійського часописа, який дехто хоче утотожнити з католицькою церквою. Як би там не було, але редактор відповів своїм вимогам, а це вже добрий знак для взаємного зрозуміння поміж цими двома церквами в Канаді.

Коли я особисто згадав про можливості співпраці православних із Світовою Радою Церков одному із провідників УАПЦ в Канаді, то він на своє оправдання відповів мені: “Що ж дивного в цьому? Мусять же люди на еміграції істи хліб”. Прикро почути такі мотиви від іншого провідника УАПЦ. Чи ж церква Христова і Його ідея є тільки на те, щоб з неї “істи хліб”? Таку відповідь справді мають тільки ті, які дійсно “ідять хліб” із церкви і не тільки своєї православної в Канаді, але й від протестантської, такої як Британське й

Закордонне Біблійне Товариство в Лондоні. А це ж Товариство, можливо, перше було засноване на екуменічних принципах, бо друкує і роздає Біблії в усіх мовах, для вжитку всіх церков, а також і православних українців. На щастя, не всі православні так думають, бо, напр., сам митрополит Іван з Америки був особисто на конференції в Еванстоні 1954 року. Не залежить у якій ролі він там був, чи як гість, спостерігач, офіційно чи не офіційно, а головне, що там був і деякі делегати від нього могли почути про існування православної церкви серед українців. А ще вже має для нас, як поневоленої нації велике значення. Нам треба зв'язків, зрозуміння і помочі моральної від усього світу. Замикатися в границях своїх “святая святих”, закриватися “куртінами-іконостсами” і “кадити” не лише кадильницею, але й словами про “нашу неньку-Україну”, виключно своїм людям, багато для цієї України в світі не зробимо. А на кожному з нас тяжить цей обов'язок. Не можуть рівно ж православні йти по лінії поглядів московських патріархів, бо вони нас також не приголублять. Розмовляючи з деякими провідниками православних у Канаді, на жаль, є таке враження, що вони воліють заскорузле московське православіє, ніж свіжий дух української поступової православної церкви. А це ж зовсім не по-християнськи, щоб “їсти український хліб”, а разом з цим пропагувати старе московське православіє! Протестанти, не тільки укра-

їнці, але й протестанти із столітнім існуванням мають відвагу признати свої помилки і свої гріхи, і не тільки особисті, але й гріхи своєї церкви. А це є великий крок до спільногого порозуміння.

Про це щире відношення протестантів до православних дозволю собі ще приточити один факт, з яким я особисто зустрівся в Німеччині. Було це тоді,

Пастор В. Кузів і д-р М. Костів на Богослуженні серед укр. скитацьців у Німеччині

коли пастор В. Кузів приїхав до Німеччини по другій світовій війні. Його звичаєм було уряджувати в більших осередках українців в Німеччині, головно по великих містах, євангельські Богослуження. Часто такі Богослуження організовувалися навіть при помочі православних хорів. Одне таке Богослуження відбулося в Мюнхені. Ми обидва з паст. В. Кузівим вибралися до німець-

кого лютеранського пастора церкви св. Луки. Це була одна з найкращих церков Мюнхену, яка вціліла від війни. Коли я представив німецькому пасторові наше прохання, щоб одержати цю церкву на одне Богослуження в неділю, то він відповів мені, що сам він про це рішати не може, бо союз німецьких лютеранських церков у Мюнхені приобіцяв допомагати українській православній церкві і відпускати їй свої церкви на Богослуження. Отже, пастор цей боявся, що ми зможемо підірвати силу української православної церкви і працювати проти неї. І не помогло це, що паст. В. Кузів був в уніформі американської армії з емблемами ІМКА, а я добре говорив по-німецьки і був членом цієї церкви. За другою візитою ми таки дістали дозвіл на це величаве Богослуження. На Богослуженні співав прекрасний хор “Думка” під проводом проф. Городовенка, та були представники американської окупаційної влади. Мимо сильного дощу, церква була набита народом. У присутніх залишилися величаві враження. Ось що дійсно може зробити Світова Рада Церков у допомозі православним! Про це більше повинні знати православні, ніж протестанти. Але ѿ нам, протестантам, не треба такого факту замовчувати. Тому митрополит Ніканор (хоча особисто його не знаю) не зробив жодного національного ухилу, ані не допустився “єретицтва”, коли зійшовся з представниками Світової Ради Церков у Німеччині. І напевно не

ради “хліба” він це зробив, а напевно керувався добром своєї церкви і добром своїх вірних.

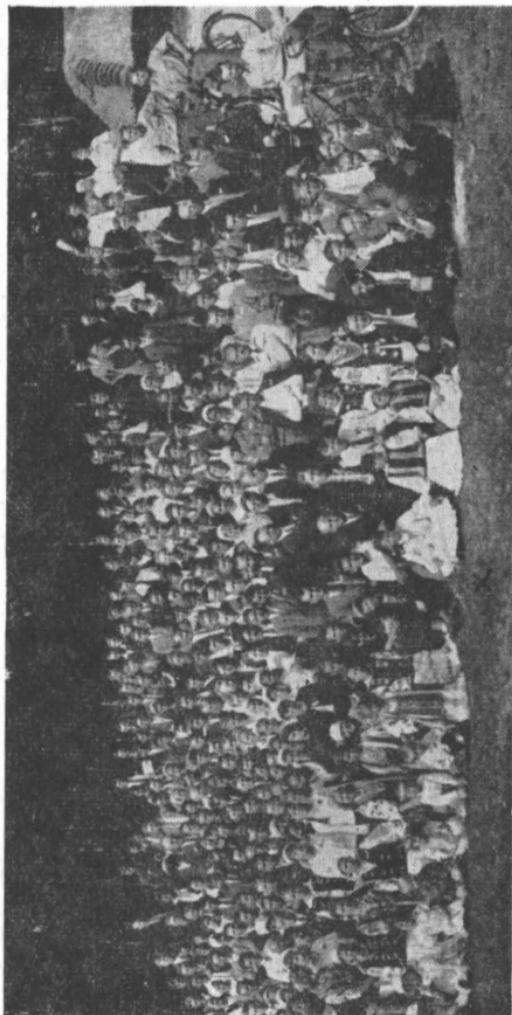
Прикро також читати в малих протестантських газетах цілі сторінки дискусій на тему, хто є справжнім християнином, чи спасеним є той, що курить, вип’є пляшку пива, чи охрещений дитиною чи дорослим, чи через занурення в воду, чи покроплення водою? Такі теми також не ведуть до порозуміння чи співпраці поміж протестантами. А найбільше ще шкодить тоді, коли нас так мало. На справу протестантизму між українцями треба дивитися ширше і не звужувати його до зовнішніх форм і законів. Жидівські рабіни мали 612 законів, але пророк Михей зменшив їх до чотирьох, а Христос до двох: “Люби Господа твого всім серцем своїм і ближнього свого, як самого себе”. Нам треба нести в наш народ Христову Євангелію, Євангелію любові, пошани і терпимості, а не християнську гордість. Кожна гордість є гріхом, хоча б вона і була прикрита плащем церкви.

Надзвичайно мила допись з'явилася в “Канадійському Ранкові” якогось євангельського працівника, підписаного ініціалами “М. К.”* Думки цього автора йдуть по лінії ідей і мети Світової Ради Церков. (Див. “Канад. Ранок”, ч. 825, з дня 1 квітня 1955 року). Допис цей заслуговує на те, щоб хоча в скороченні його зачитувати.

* “М. К.” Д-р М. Костів.

“...Рівнож подбано було, щоб хоч частина з тих людей познайомилася ближче з суттю християнських ідей. А для тієї мети відбулися Біблійні курси, переведені злученими силами Місійних Організацій “Світло на Сході” (Голяндія), Шведське Слов'янське Місійне Товариство та німецький Місіонсбунд, які відбулися двічі: восени 1953 року і весною 1954 року в Швабіш Гмінд в двотижневих речинцях. На ці курси післано було українців різних візіянь. Рівень курсів був високий і вповні безконфесійний. Не оминулося і без прикрого досвіду, а це те, що всі ці Місійні Товариства опановані росіянами і мають за мету привести народи Сходу, цебто слов'ян, не до спільногоСпасителя, Ісу-са Христа, а до спільної “матушки родіни Расеї”. Ми, українці, робили те, за чим приїхали: слухали дорогоцінні слова про Христа і Його науку, молилися і читали Св. Письмо в своїй рідній мові, співали свої пісні. По закінченні курсів наші люди верталися кожний у своє середовище, а були між ними і греко-католики, щоб пізніше ділитися з своїм окруженнем. Тепер можу вже сміло ствердити, що більшість з них справді розпочали нове життя, впливавши додатньо і на своїх співжителів, де їм приходиться жити... Належно до певної міри і співпрацює з укр. православною Церквою, хоч без точно означених рам. Страх один перед другим, недовір'я та традиційна нехіть інакче думаючих, чи властиво віра у свою виключність в

посіданні “правд” Божих все ще діє і тепер. Але Богу дякувати, в православній

Зустріч укр. евангельської молоді перед 1936 роком в місті Олександрії на Волині

церкві у проповідях почуєте новий дух, дух справжнього християнства. Ці проповіді, як формою, так і змістом стають все більше євангельські. А це є наслідком того, що православні духовники, по крайній мірі тут у Німеччині, читають багато євангельської літератури, Св. Письмо та, може і проти своєї волі, поволі все більше стають такими, якими хотіли б бачити своїх вірних: ширими добрими християнами. Вірю, що це саме правдивий шлях до “вірую в одну апостольську Церкву”, в Одного Ісуса Христа і Одного Бога Отця всіх нас людей, — шлях до наближення і поєднання всіх християнських церков в одну Христову Церкву...”

Як видно, люди в Європі думають не так, як у Канаді чи Америці. Видно, що Світова Рада Церков там пускає сильніше коріння і йде скорішим темпом до остаточної мети. Цей допис дав мені можливість ще краще пізнати причини незгоди і непорозуміння між нами, протестантами, а також і між православними. Нікуди правди діти, багато протестантів між українцями зродилися під впливом російських баптистів, а за це ще одпокутовують своїм “сектантством” національним... А з другого боку, коли будемо сторонитися від Світової Ради Церков, чи екуменічного руху, то в цьому нас завжди випередять росіяни. Вони це роблять тепер по різних церковних організаціях. А це, треба знати, не вийде на користь ні нашій церкві, ні нашій нації.

ТОЛЕРАНЦІЯ.

(Закінчення)

Пишучи про Світову Раду Церков,— я інакше і не міг, щоби не ужити кількаразово слово “толеранція”, або “релігійна терпимість”. Це слово є настільки небезпечне, що за ним можуть хватися всякі пояснення і зрозуміння, і то на жаль неправильні. Є сьогодні в моді навіть і так звана “карколомна толеранція”. Прихильники її голосять, що: “релігійне вірування одного є так само добре, як і другого”, що іншими словами означає: “начхать на будьяке особисте релігійне переконання!” У висліді такого розуміння толеранції є тільки один логічний висновок: протестантизм, католізм, гіндуізм, комунізм і “небесний отець-ізм” є нарівні правдиві і правильні. Поміж ними не можна вибрати нічого кращого. Якщо ми ставимо ці всі течії на одному рівні, то це означає, що ані одна з них не є вартісною. То як тоді людина може жити без вищих ідеалів?

Толеранція є потрібна тому, що кожна людина думає і вірить інакше. Кожна людина стремить до мілковитої правди. Правда є рушієм всякого поступу, а навіть цивілізації. Пилат, коли запитав Христа “що є правда?” то висловив цим віковичне бажання і стремління цілого людства досягнення повної правди. Це саме Гілатове питання насвітлює незбитий факт, що людина є просто нездібна досягнути ос-

таточну і абсолютну правду. Ту і початок і місце на толеранцію. Правдива толеранція не голосить, що немає жодної різниці між поглядами, що не має взагалі конфліктів в поглядах. Вона голосить, що ми повинні респектувати і слухати людину, навіть, коли віримо, що ця сама людина помиляється і неправильно думає. Правдива толеранція признає, що людина має право помилятися і рівночасно має право бути більш правдивою, чим наша власна правда. Правдива толеранція дає можливість розвинутися корисній дискусії, яка знову є початком поступу і порозуміння. Саме життя було б неможливим, коли б ми думали, що жодна людина не має ані трошки правди.

Всяка здорова дискусія завжди скріплює і підсичує нашу власну позицію. Критика, в границях приличности, є не наче цим вітаміном у розвої правди. Все, що не відержує здорової критики мусить упасти. Цим позбуваємося всякого баласту. Все здорове і правдиве відержить найтяжчі обстріли критики. Це доказ на посідання більшої правди від противника. Тоді за нами моральна сила і моральне право!

Ця толеранція чи то свобода думки знайшла свій найвищий вираз у створенню Світової Ради Церков. Помимо різниць в теологічнім думанні, всстаки є великий відсоток згоди в теологічних колах. Теологія набирає сьогодні чимраз більшого значення. Багато людей

прийшли до переконання, що людина не може сприйняти модерного світу без ясно очеркненої теологічної позиції. Всякі ліберальні і гуманістичні надії на силу добра в людині цілковито скрахували. У гіркому розчаруванні, людина знає, що вона не може розв'язати всіх проблем світу своїми власни-

Пок. Пастор Павло Крат

ми силами. Тому людина шукає за іншими джерелами помочі, — поза нею самою. Це й дало початок новому релігійному відродженні. Є загальне зацікавлення Біблією, яке злагіднює

всякі теологічні розходження. На про-
дажному ринкові з'явилося багато но-
вих перекладів Біблії.

В парі з відродженням зацікавлення
Біблією зростає рівнож позитивна іс-
торія релігій і філософія релігій. Звер-
тається більше увагу на пізнання різ-
ниць поміж християнством, а іншими
релігіями. Досі панувала думка, що
всі релігії в основному до себе подібні,
а це зроджувало індеференцію релігій-
ну, а не толеранцію. А для християнст-
ва ніщо так не шкодить як індеферен-
ція.

Із поглиблених студій історії релі-
гії ми пізнаємо, що ціною толеранції
не є конче страта свого власного ре-
лігійного переконання. Ми переконує-
мося, що найкраще можемо висловити
нашу любов і зрозуміння, напр., до
Гінду не тим, що мовляв не має поміж
нами основних різниць, а якраз навпаки,
коли будемо пізнавати ці розход-
ження і помимо них заховаємо пошану
і любов до нього і до інакше віруючих.

Із зростом екуменічного руху, а го-
ловно відродження релігійного зацікав-
лення витворилася багатомовна ціха
релігійно-теологічного руху 20 століт-
тя: теологічно різниці не йдуть по лі-
нії деномінацій. Це значить, що на-
приклад лютеранин може краще почу-
ватися в гурті реформованих теоло-
гічно і навпаки, реформований чи я-
кийсь інший живе близче з іншою
групою, чим своєю власною. Тому й
зродилася тенденція серед теологів,

щоб знайти спільний ґрунт і спільне порозуміння, окрім від своїх скрайностей. Це інтелектуальне наставлення один до одного дало змогу організуватися, працювати і розвиватися екуменічному рухові 20 століття, якого овочем є Світова Рада Церков, яка знаходить все більше і краще зрозуміння у світі.

APPENDIX:

The World Council of Churches had at Amsterdam over 160 members-denominations, from 43 countries.

The Evanston Assembly counted 179 (other sources only 163) member churches from 54 countries.

The Amsterdam Assembly reserved 85 places out of 450 all together, for the Orthodox Church delegates.

The names of the Orthodox delegates at Evanston 1954.

- 1) Archbishop Michael, of Eastern Orthodox Churches, N. and S. America.
- 2) Archbishop Athenagoras of Thyteira, one of five Presidents of W.C.C..
- 3) Mar Thoma Juhanon of Mar Thoma Syrian Church and South India.
- 4) Archbishop Samuel of Syrian Church of Antioch, in U.S. and Canada.
- 5) Rev. George Florovsky — Russian Orthodox Seminary, New York.

What is World Council of Churches?

Inaugurated at Amsterdam in 1948, the World Council of Churches is an organization of the principal non-Roman Christian Communities, Orthodox, Anglican, Lutheran, and Reformed, whose object is to work and pray for mutual understanding and co-operation between Christians throughout the world. (Cover of the book: The Kingship of Christ.)

BIBLIOGRAPHY:

- 1) The Kingship of Christ: the story of the World Council of Churches, by G. K. A. Bell, Bishop of Chichester. Penguin books.
- 2) The significance of Evanston, by John Marsh, Principal of Mansfield College, Oxford. London Independent Press Ltd.
- 3) Evanston: an interpretation, by James Hastings Nichols. Harper & Brothers Publishers, New York.
- 4) Christ comes first: 1955 Year book. The United Lutheran Church in America.
- 5) The Christian Century, published weekly, for the whole 1954 year, with a special editions about Evanston, March 31, 1954, and September 22, 1954.
- 6) The Journal of Moscow Patriarchate for 1944. Published in Moscow.
- 7) About Russian Orthodox Church: A series of articles, by Vachtang Cicishvili, in "Osvo-bozdenie", organ of the Emmigrants of Russia in Paris. NO. 8 (30)

Rev. M. Jaremko, Ph.D.
UNITED CHURCH OF CANADA.

Brookdale, Man.
April 24, 1955.

сувати це видання. Видавничий Комітет Зл. Ц. Канади мав мати своє засідання восени 1955 р., на якому мала вирішитися справа цієї книжки. І сподіваної відповіді я й досьогодні не одержав. Причина такої довгої мовчанки мені відома: Восени цього самого року Злучена Церква Канади запросила до себе делегацію російської православної церкви. Коли ж російська делегація дала свою згоду приїхати, не могло бути і мови, щоб цей матеріал був виданий коштом Злученої Церкви. Знаю з офіційних джерел, що проти цього запрошення запротестували такі англійські церкви: Англіканська, Лютеранська і Баптистська. Дивно, що найменше було протестів від української православної церкви в Канаді. Через незалежні від мене причини ця книжка не могла вийти перед приїздом цієї делегації до Канади.

На цьому місці щиро дякую ред. "Христ. Вісника" братові М. Подворнякові за мовну редакцію цієї праці, а також дякую паст. І. Роберт-Ковалевичеві за видрукування її на сторінках "Канадського Ранку" і за дозвіл використання деяких редакційних кліше-знімок. Більшість знімок я одержав від паст. Л. Бучака з Гамільтону, защо складаю йому подяку.

Тепер збираю матеріал про відношення російської церкви до С. Р. Ц. від 1954 року, який після найближчого з'їзду С. Р. Ц. постараюсь опублікувати.

Д-р М. Яремко

ЗМІСТ:

	сторінки:
Передмова	5-7
Короткий перегляд Св. Ради Церков	7-19
Православні церкви за межами Росії	19-24
Московське православіє і Св. Рада Церков	24-50
Українці і Світова Рада Церков	50-51
Українське Євангельське Об'єднання	52-66
Толеранція (закінчення)	67-70

